

Pasirengimas šalies kaimo plėtros iššūkiams

Seda

2016 gruodžio 8 d.

ASU MTP Kaimo regioninės plėtros centras

Rimantas Čiūtas

Pranešimo temos

I tema. Novatoriškų sprendimų būtinybė

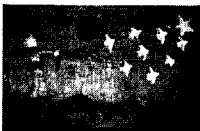
II tema. Socialinio verslo galimybės teikti paslaugas kaimo gyventojams ir telkti bendruomenę

III tema. Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą

2

Krašto ateitis ne raidos pasekmė, o iššūkis!

Atpažinti savo galimybes ir gebėti jas realizuoti!

„Turi būti labiau pripažįstamas kaimo potencialas rasti novatoriškus, tvirus ir integruotus esamų ir būsimų visuomenės problemų sprendimus...“

Korko 2.0 Europos kaimo plėtros konferencija, 2016 m.

„Prisiriškite prie svajonių!“
/Šimonas Peresas/

BIVP / LEADER 2014-2020 m. pagrindas - 6 kaimo plėtros prioritetas

Socialinė įtrauktis

Skurdo mažinimas

Verslų plėtra

Siekiantis inovacijų ir rezultatų, kuriais užtikrinamas tvirtas permainas

Skurdo aprėptis

Tiek žmonių 2015 m. gyveno žemiau skurdo rizikos ribos.

tai sudaro 22,2% Lietuvos gyventojų.

tai sudaro 30,6 proc. Lietuvos kaimo gyventojų

3,1 procentinio punkto daugiau nei 2014 m.

5,1 procentinio punkto daugiau nei 2014 m. Lietuvos kaime

259 EUR

Skurdo rizikos riba per mėnesį vienam gyvenančiam asmeniui.

574 EUR

Skurdo rizikos riba per mėnesį šeimai, susidedančiai iš dviejų suaugusių asmenų ir dviejų vaikų iki 14 metų amžiaus.

Skurdo demografinė dinamika

▲ 5,4 procentinio punkto daugiau nei 2014 m.

Tiek vaikų iki 18 metų amžiaus gyveno žemiau skurdo rizikos ribos 2015 m.

19,5%

▲ 1,9 procentinio punkto daugiau nei 2014 m.

18–64 metų amžiaus asmenų skurdo rizikos lygis.

25%

▲ 4,9 procentinio punkto daugiau nei 2014 m.

65 metų ir vyresnių asmenų skurdo rizikos lygis.

Skurdo mažinimo priemonės

(specialistų nuomone)

Motyvuojančios, skatinančios veikti

„Gyvybę palaikančios“

Socialinių įgūdžių ugdymas

Maitos produktai

Maistas

SAVARANKIŠKUMAS

PRIKLAUSOMYBĖ

Prisitaikymas

Atsakomybės vengimas

Socialinių inovacijų svarba

Situacija reikalauja neatidėliotinių sprendimų. Socialiniai pokyčiai pasireiškia kaip nuolatinis gebėjimo prisitaikyti deficitas, t.y. pastovus kultūros atsilikimas, kuriam įveikti reikia naujo požiūrio.

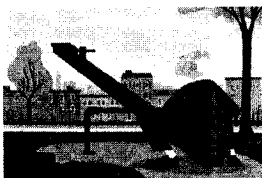

Tikra beprotybė yra kartoti tuos pačius veiksmus ir tikėtis naujo rezultato

(A. Einšteinas)

Atskirtis tarp miestų ir regionų

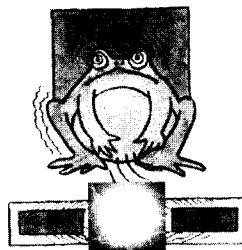
Skatina emigraciją tiek iš kaimo vietovių, tiek iš Lietuvos

Drastiškas visuomenės senėjimo procesas

13

Dažniausiai nematome sprendimo todėl, kad tiesiog nematome problemas

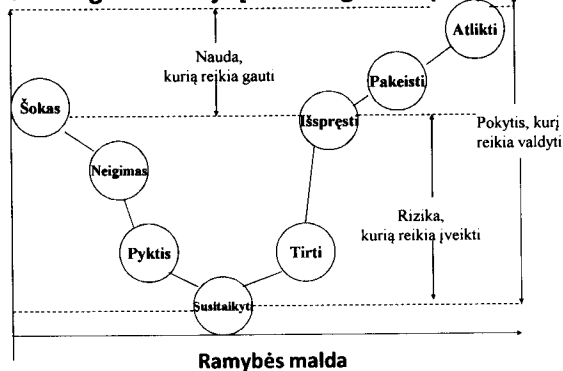

Kaitinamos varlės efektas

Problemos „nestovi vietoje“: jas sunku įsprausti į aiškesnius suvokimo rėmus, jos rutuliojasi, skaidosi ir susisieja, be to, kaip taisyklė, „netikėtai“ išnyra naujais pavidalais ir su vis skausmingesniais rezultatais

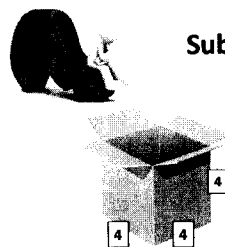
14

Psichologinė reakcija į neišvengiamus pokyčius

15

Subjektyvios plėtos kliūtys

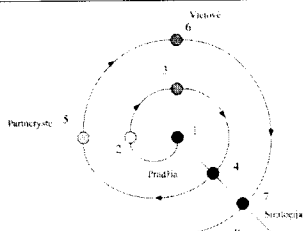

4 plėtos matavimas – „Lipti iš dėžės!“ – Būtina išmokti restruktūrizuoti išteklius ir veikti naujoviškai

Lietuvoje žemės ūkio kooperatyvų veikloje 2015 m. dalyvavo 0,03 proc. ūkininkų. Per 12 m. ES investicinę paramą gavo tik 2 proc. ūkininkų.

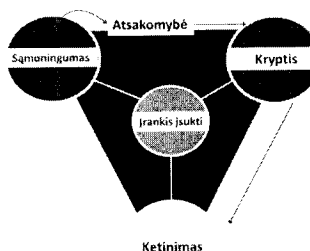

Bendruomenės inicijuota vietos plėtra

**Politinė klaida. Lietuvoje BIVP skirta 5,76 proc. (114 mln. Eur) nuo visos paramos pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programą (1,98 mlrd. Eur).
Latvijoje – 10 proc., o Estijoje 12 proc.**

Veiklos pradžia (pagal Kelly Ritchie Whole)

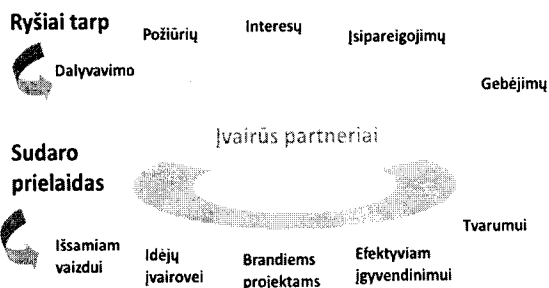

Tarnaujantys lyderystei būdinga:

- ✓ klausymasis,
- ✓ empatija (atjauta),
- ✓ sąmoningumas,
- ✓ įtikinimas,
- ✓ numatymas/ižvalga,
- ✓ rūpinimasis,
- ✓ įsipareigojimas auginti žmones,
- ✓ bendruomenės kūrimas.

„Kur du ar trys susirenka mano vardu, ten ir aš esu tarp jų“
(Mt 18, 20)

Partnerystė - naujovių variklis

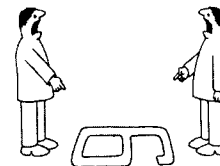

VALDŽIA + VERSLAS + NVO = KETVIRTAS VISUOMENĖS SEKTORIUS

Proveržių ir plėtros nišų paieška

Būtinasis išvalgų elementas, nes konkurencinio pranašumo svorio centras slenkasi nuo materialių išteklių link intelektualinės žiniomis kuriamų pranašumų

NETIKĖTAS „IŠĖJIMAS UŽ RĖMŲ“

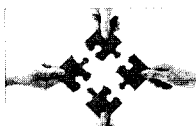
VARTOTOJAS + POREIKIS + IŽVALGA

PROBLEMAS KONSTATAVIMAS

Vystymosi gerovės (developmental welfare) požiūris

Socialinę atskirtį patiriantys gyventojai yra nors ir savotiškas, bet svarbus ir neišnaudotas vietos ekonominio augimo potencialas.

Išlaidos ir dėmesys socialiniams reikalams nesumažina, bet padidina ekonominį augimą.

2015 m. apribojusios pašalpų davimą savivaldybės sutaupė 125 mln. eurų, kurių panaudojimo niekas nekontroliavo

Bendrieji sprendimai (angl. universal design)

Bendrieji sprendimai (angl. universal design) Žmonės (kokie jie bebūtų) turi žmogišką prigimtį, todėl jų negalima išstumti už visuomenės ribų, jie - pilnateisė visuomenės dalis.

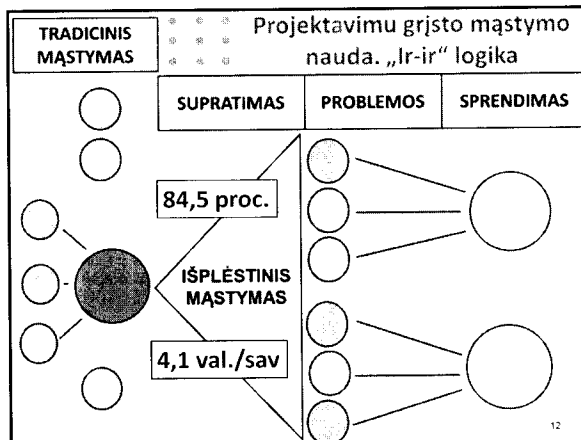
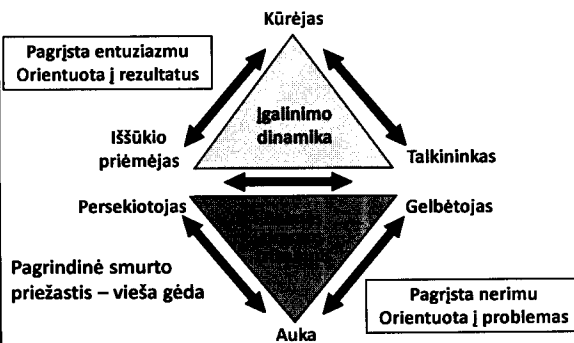
Draugiškos aplinkos kūrimas bendrųjų sprendimų pagrindu – tai pamatymas, kokių kliūčių žmogus neįveikia savo aplinkoje, ir pagalba šias kliūtis įveikiant.

Bendrieji sprendimai orientuoti į daugumos interesus, nepamirštant mažumos.

Iš mažiausias pajamas gaunančių šalies gyventojų (40 proc.), kas antras 2016 m. nurodė, jog dėl įvairių fizinių ir psichinių sveikatos sutrikimų turi sunkumų dalyvauti kasdienėje veikloje.

Tokių pat problemų turi tik kas aštuntas didžiausias pajamas turintis Lietuvos gyventojas.

Įgalinimas (angl. empowerment)

Socialinis verslas

Tai verslo modelis, išnaudojantis rinkos mechanizmą, bet ūkinė veikla visų pirma siejama su socialiniais tikslais ir prioritetais, o veiklos gyvybingumą užtikrina taikomos socialinės inovacijos.

Kamanė gali skristi ir medų rinkti...

Parama ekonominės veiklos pradžiai kaimo vietovėse Taisyklės, taikomos 2016 metais pateiktoms paraiškoms

Socialinio verslo kriterijai:

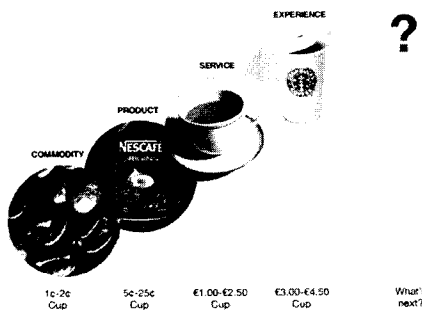
- nuolatinė ekonominė veikla siekiama pagrindinio tikslo – išmatuojamo ir teigiamo socialinio poveikio;
- gautas pelnas reinvestuojamas pagal iš anksto apibrėžtas pelno paskirstymo procedūras ir taisykles, kad būtų pasiekti pagrindiniai tikslai;
- valdomas atskaitingai ir skaidriai, įtraukiant į valdymą suinteresuotuosius subjektus ar jų teisėtus atstovus, kuriems daro poveikį vykdoma veikla;
- socialinis verslas yra nepriklausomas nuo valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų, viešojo sektoriaus organizacijų ir kitų organizacijų.

26

Pridėtinės vertės auginimas

Stages of Experience

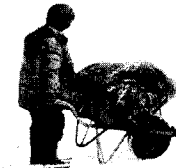
TRANSFORMATION

Socialinis ūkininkavimas

Įgalina sunkumų patiriančius asmenis atkurti ryšį su gamybine veikla ir gamta, prisideda prie jų gerovės, sveikatos gerinimo ir socialinės įtraukties.

Naudinga bendruomenei, nes globojamojo įdarbinimo pagrindu kai kuriuos kaimo gyventojus grąžina į darbo rinką

Interneto ir virtualių socialinių tinklų karta

Visapusiškas jaunimo galimybių išnaudojimas – būtina ekonominio augimo ir socialinės sanglaudos sąlyga

XXI a. dažnai vadinamas narcizizmo amžiumi

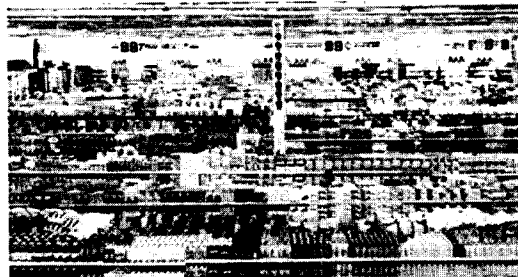
Narcizo mitas

Pagal graikų mitologiją jaunikaitis Narcizas įsimylėjo savo atvaizdą šaltinio vandens veidrodyje, nes manė, kad tai vandens dvasios veidas. Atspindys nenorėjo palikti šaltinio ir Narcizas sunyko iš meilės be atsako.

Mito esmė - savęs neatpažinimas veda į beviltišką pabaigą.

Pasirinkimo laisvės žabangos

Andreas Gursky nuotrauka - brangiausia visų laikų fotografija – 2007 m. parduota už 3,346,456 JAV dolerių ³²

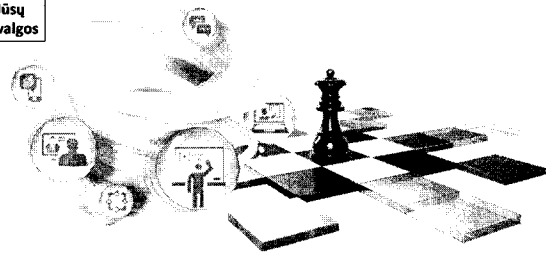

Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą

1. Ugdomi jaunimo šiuolaikiški darbo ir savanorystės įgūdžiai (padedant bendruomenei spręsti svarbias problemas).
2. Ugdomas socialinis jautrumas ir solidarumas.
3. Formuojami jaunimo tapatumo pradai bei ryšys su gyvenamąja aplinka ir vietos bendruomenės nariais.
4. Užtikrinama jaunimo savivoka ir spartesnė asmens branda.
5. Padedama žmogiškiau suvokti pasaulį.

33

Jūsų
įžvalgos

AČIŪ už dėmesį. Gal turite klausimų?

34